

האקדמיה ללשון העברית

אוסף ציפורה ואהרן בר־אדון

לתולדות תחיית הלשון העברית בדיבור־פה

ריאיון עם מר צבי נשרי
מראיין: פרופ' אהרן בר־אדון

סימול: 401-37-1

- 1 א' בר־אדון : תל אביב, עשרים ואחד ביולי אלף תשע מאות שבעים ואחת, אנחנו בביתו של
- 2 מר צבי נשרי; ברחוב ארבע ארצות שלושים נ' תשע. מר צבי נשרי הוא מ־
- 3 ראשוני המורים, אולי מ־ הראשון לְמורים להתעמלות בארץ ישראל. [הוגה
- 4 לאט ובהדגשה את כל הפתיח להקלטה].
- 5 צ' נשרי : זה טעות.
- 6 א' בר־אדון : כן?
- 7 צ' נשרי : =לא הראשון. לפניי היה בירושלים מורה אחד, גולדשמיט. איננו כבר בחיים.
- 8 הוא היה מטעם 'עזרה', בבתי הספר של 'עזרה'. אני, עד כמה שידוע לי,
- 9 שבאלף תשע מאות ארבע, הוא כבר, אה, הוֹך בירושלים, אבל הוא לימד
- 10 בגרמנית, ואחר כך הפסיק. בשל כך שכחו [הוגה את הכ"ף בשווא נח] אותו. ו־
- 11 אני ירשתי את ה־, [צוחק] מה שאינו מגיע לי. כלומר, אם לומר ביהודה, אפשר
- 12 לומר שאני הראשון. אבל בירושלים היה,
- 13 א' בר־אדון : =היית השני?
- 14 צ' נשרי : =גולדשמיט. הא?
- 15 א' בר־אדון : איפֶה התחלת בהוראה? איפֶה התחלת ללמד?
- 16 צ' נשרי : ללמד בכלל? אני בחוץ לארץ.
- 17 א' בר־אדון : אולי תספר לנו קצת מן הביוגרפיה שלך, מתולדות חייך.
- 18 צ' נשרי : אה,
- 19 א' בר־אדון : =ראשית כול, מ־, איפֶה ומתי נולדת.
- 20 צ' נשרי : זה יהיה קצת ארוך יותר.
- 21 א' בר־אדון : אין דבר, יש לנו פנאי ויש לנו סרט ארוך,
- 22 צ' נשרי : =כן? [צוחק]
- 23 א' בר־אדון : זה בסדר.
- 24 צ' נשרי : אני נולדתי באוקראינה. בְּכפר לא גדול; השם הוא ארוך מאוד : צ־ר־קוֹנְס־טֶנְ-
- 25 טי-לִוְבֶקָה [הוגה לאט וכל הברה בנפרד].
- 26 א' בר־אדון : צרקונסטנינובקה?
- 27 צ' נשרי : כן, אתה מבטא טוב,
- 28 א' בר־אדון : =תודה.
- 29 צ' נשרי : [מילה לא מובנת. השהיה קלה בסרט ההקלטה] [צוחק] כן, זהו בפלך

יְקַטְלֵינוּסָלָב. נולדתי במשפחה שהיו שם תשעה ילדים – כמו שנהוג היה	30
בזמנים ההם.	31
א' בר־אדון : =אהה.	32
צ' נשרי : אני הייתי אחד באמצע. כרגיל ל', למדתי בַּחֲדָר, אה, אַךְ...	33
א' בר־אדון : מ', מתי נולדת? באיזו שנה?	34
צ' נשרי : זה, התאריך הוא קצת משונה. אלף שְׁמוֹנֶה מאות שבעים ושְׁמוֹנֶה. כן, זה,	35
א' בר־אדון : = <אני לא> ,	36
צ' נשרי : עושה רושם, מה! [צוחק]	37
א' בר־אדון : מדוע משונה? אתה, זה ידוע שאתה בן תשעים ר' שלוש, כן?	38
צ' נשרי : וחצי נאמר.	39
א' בר־אדון : =תשעים ושלוש וחצי, עד 120, ואחר כך נראה הלאה.	40
צ' נשרי : [צוחק] כן. אה, למדתי בחדר, אה, ופשמלאו לי 13, אז, אה, בבית הכנסת,	41
42 האבא בירך 'ברוך שפִּטְרָנִי'. וְ לְמַחְרָתוֹ, באמת לא רק הסיר מעליו את אה,	
43 העול של העבירות שלי, אם גם עול הפרנסה והוא אמר: "בני, לך אה, להרוויח	
44 את לחמך". וכך עבדתי, אחר כך, אה, זה היה קצת מסחר או משהו, זה לא	
45 הלך, אז הוא החליט לעשות אותי לבעל מלאכה. הדבר הוא ככה: אבא שלי	
46 היה בתשעים ואחת, היה בארץ ישראל. באלף שְׁמוֹנֶה מאות תשעים ואחת.	
47 הוא היה חובב ציון.	
א' בר־אדון : מָה היה מקצועו?	48
צ' נשרי : הוא היה סוחר,	49
א' בר־אדון : =אהה.	50
צ' נשרי : לְפָלִי קודש, אם אתה יודע מה זה.	51
א' בר־אדון : = <מממ> .	52
צ' נשרי : = חזן, ו',	53
א' בר־אדון : =אהה.	54
צ' נשרי : כן. אם כן, הוא היה בארץ ישראל לקנות 'אֶקוּלוֹנִיָּה', אז היו אומרים;	55
56 בשבילו וּבְשִׁבִיל אַחֲדִים מֵהַסְּבִיבָה; כל אחד אני זוכר <היטב>, נתן עשרה	
57 רוֹבֵל. הוא בא הנה, ואז היה תקופת טיומקין.	
א' בר־אדון : אהה.	58
צ' נשרי : <ו'>היה פה בלגן גדול. הוא לא יכול היה לקנות שום דבר, וחזר, חזר עם	59
60 סיפורים	
61 על ארץ ישראל, בכלל, הוא היה מספר בעל, בעל כישרונות. היו באים כל	
62 מוֹצָאֵי שֶׁבֶת לְשִׁמוֹעַ אֶת הַסִּיפּוּרִים שְׁלוֹ. שותים תה, כמובן, <ב'>סמובר,	
63 ושומעים. ו' היות ואנחנו היינו מוכנים, המשפחה, לנסוע לארץ ישראל, אז	
64 הוא אמר, "יש דבר אחד בארץ ישראל שאפשר יפה להתפרנס מזה". הוא ראה	
65 שהאיכרים, כשהם צריכים לתקן עגלות, הם שולחים נוסעים ליפו, אל	
66 הגרמנים. <ו'>, ואצלנו היה במשפחה, היה אחד מומחה לְעִשִּׂית עגלות,	

כלומר, חלקי העץ.	67
א' בר־אדון: =מממ.	68
צ' נשרי: אז הוא שלח אותי לשם, ללמוד את המלאכה. [אינו משמיע דגש במ"ס].	69
70 <אה> כרגיל בימים ההם, היו מוסרים לארבע שנים. בתנאים מסוימים, שנה ראשונה תלמד זה, לא יותר. מפני שאם אלמד יותר מדי,	71
א' בר־אדון: = [צוחק]	72
צ' נשרי: =אני יכול לעזוב אותו. שנה שנייה ככה וּבְשֵׁנָה הרביעית אני צריך להיות כבר מושלם. אחר כך, אה, גמרתי, חזרתי לכפר. אבל שם, באותו הכפר שלמדתי,	73
74 אָגב, אתה היית אצל הגברת בוגר?	75
א' בר־אדון: כן.	76
צ' נשרי: באותו הכפר למדתי אני את המלאכה. צ'רְנִיגוּבְקָה. ודאי היא אמרה לך.	77
78 [ברקע נשמעים פעמוני כנסייה] באותו הכפר, אני למדתי,	79
א' בר־אדון: =שבו היא הייתה.	80
צ' נשרי: כן. וְבוּחַר [מתכוון לשם בוגר, כנראה] היה אז כבר, אה, כשאני באתי, היה עֵילוּי. אמרו ש',	81
א' בר־אדון: =בוגר צ'יוב?	82
צ' נשרי: כן. אחר כך הוא התחיל להתמשֶׁל, להתכונן ל', לבחינות אֶקְסֶטְרָן, בגרות.	83
א' בר־אדון: =אהה.	84
צ' נשרי: ואז, אני גם כן התחלתי להריח עניין ה'... [הפסקה של כמה שניות] לעניין ה',	85
86 ההשכלה. זה היה אז ב[לא ברור] זה. ובכן, כשחזרתי לְפָרִי, אַחֲרֵי שנה של עבודה יחד עם אחי, החלטתי לעזוב את העבודה ו' להתחיל ללמוד; להתכונן	87
88 אֶקְסֶטְרָן. בשביל להיבחן. והכתובת שלי הייתה ברורה, אני אסע לצר'ניגובקה, שם יש בוגר, והוא כבר מומחה גדול, אם כן, נסעתי, והוא סידר	89
90 לי שם חדר, כדי שאוכל להתפרנס! אז הוא עשה אותי לְמַו <לְמַד, מזה התפרנסתי, ולמדתי. ואחר כך הגיע זמן צריך להתייצב, אה, לצבא. שנה אחת	91
92 נבדקתי, אה, פסלו אותי. <מ>פני שרוחב החזה היה צר; צריך להיות חמישים אחוז ביחס לגובה.	93
א' בר־אדון: =הו.	94
צ' נשרי: =היה חסר, אז פסלו אותי לד', שנה אחת דחו. אני חזרתי לְפָרִי, ושם פתחתי	95
96 חדר מתוקן כבר, קראו לזה, מפני שלמדו גם חשבון, וגאוגרפיה, וכן הלאה – ופעבור עוד שנה, אם כן, הלכתי, ו' קיבלו אותי על פי המלצה של אחד, בן כפר	97
98 שלי, שהיה שם חבר. "אומנס", הוא אומר, "עוד חסר לו. אבל אני מכיר אותו, <הוא> בחור טוב, <והקאשה> [רוסית?] של', והבוס [?] של <הקאשה> של	99
100 ניקולאי, יתקנו אותו". [צוחק]	101
א' בר־אדון: [צוחק]	102
צ' נשרי: [ממשיך לצחוק] וככה אבל, גייסו אותי. ונסעתי לְקוּקוּז, שלחו אותי לְקוּקוּז.	103
שם, בסביבות טיבליס או טיבליזי [טביליסי] כמו ש<אומרים>,	

104	א' בר־אדון :	= כן. באיזו שנה זה היה?
105	צ' נשרי :	מממ?
106	א' בר־אדון :	באיזו שנה זה היה?
107	צ' נשרי :	זה היה, אה, תשעים ותשע.
108	א' בר־אדון :	תשעים ותשע?
109	צ' נשרי :	= בסתיו,
110	א' בר־אדון :	= זאת אומרת, היית בן עשרים ואחת אז.
111	צ' נשרי :	עשרים ואחת לא, שנה הלוא דחו אותי.
112	א' בר־אדון :	מממ.
113	צ' נשרי :	אני באתי, אם כן, בגדוד קיבלו אותי יפה מאוד, והיות ואני ידעתי קרוא
114		וכתוב – הייתי גִּ'מֹזְטֶנִיק [רוסית: מלומד, יודע היטב את השפה] – ופל
115		האחרים היו על פי רוב אלפביתים, אז הכניסו
116	[00: 10: 00]	אותי <כמובן> למזכירות. הייתי שנה, ואחר כִּךְ קרה מקרה ש' ביקשו מ',
117		מאיזה בית סִיפֶר [ספר] לחובשים, ביקשו שני באי כוח. ואיזה דבר יכול להיות
118		יותר טוב בשביל חייל להיפטר מה', מהצבא וללכת ללמוד בבית ספר
119		לחובשים? ובכן, אני רשמתי את עצמי, היות והייתי במזכירות.
120	א' בר־אדון :	[צוחק]
121	צ' נשרי :	רשמתי את עצמי ועוד חבר אחד טוב, אה, ליטאי, לא יהודי. אני הייתי שמה
122		היהודי היח', היחיד בפלוגה. ונסעתי, ושם הייתי שנתיים. למדתי. אה, לפי
123		המושגים, שם, אם כן, הייתי מִמֶש גאון. ה', כשבאו לבחינות, אז המפקח על
124		בית הסיפֶר אמר, "אותו אפשר בכלל לא לבחון. יש לו ספרים אולי ב־300
125		רוֹבֶל".
126	א' בר־אדון :	[צוחק]
127	צ' נשרי :	אני הייתי מרוויח קצת מהצד, שיעורים או מה, והייתי קונה ספרים. והוא
128		היה צריך בכל פעם להשאיל. אז היות ויש לי ספרים אז, בכל זאת שאלו אותי
129		כמה שאלות, ונתנו לי שנים עשר פעם 'טוב מאוד' בתעודה, ופתבו
130		למדי־צינסקוֹיָה אוּפֶרְבֶּלְנֶה [רוסית: הנהלה רפואית] לאשר אותי, בתור
131		פֶּלְדֶשֶׁר מדיציני [רוסית: אח מוסמד].
132	א' בר־אדון :	אהה.
133	צ' נשרי :	ו', ת', וּשְׁאָשָׁר שם בבית החולים. שם נודע להם שאני יהודי. ויהודים אסור
134		היה להיות בזמן ההוא פֶּלְדֶשֶׁר.
135	א' בר־אדון :	אוי ויי.
136	צ' נשרי :	והתקבלו משם תשובה: "הֶרֶשׁ רֶפְאִילוביץ' אורלוב..." [משפט ברוסית] אתה
137		יודע רוסית.
138	א' בר־אדון :	מעט, תכף נתרגם,
139	צ' נשרי :	= כן.
140	א' בר־אדון :	= את זה.

141	צ' נשרי : <>=" <<" [ממשיך את המשפט ברוסית]. זאת אומרת : צבי בן רפאל,
142	א' בר־אדון : = [מבע לא ברור]
143	צ' נשרי : בתור מאמין בתורת משה, אינו יכול,
144	א' בר־אדון : = אינו יכול להיות,
145	צ' נשרי : = להיות חובש.
146	א' בר־אדון : = חובש, אה,
147	[מדברים יחד בשלושת המשפטים האחרונים שלעיל]
148	צ' נשרי : ושלחו אותי חזרה לגדוד.
149	א' בר־אדון : [צוחק]
150	צ' נשרי : להיות חייל. אני באתי, קיבלו אותי י' יפה מאוד, הצטערו מאוד ה', המפקד
151	שלי היה אדם ליברלי. קיבל אותי יפה. והתחלתי עוד פעם במזכירות. והיות
152	והייתי מלמד, אז המלמדות כנראה כבר היה ב' זה. אמרתי לו, "שמע, יש לך
153	אנאלפביתים. אולי נפתח שיעורי ערב ונלמד אותם קרוא וכתוב ומעט חשבון".
154	הוא הסכים, ואז, פתחנו... שיעורי ערב. והגויים האלה בתישק [תישק] רב
155	ניגשו לעניין וכמעט כולם, אני הייתי כמעט שנה, אז כמעט כולם, אה, למדו
156	קרוא וכתוב וקצת חשבון ו',
157	א' בר־אדון : = מה זה, השירות נמשך ארבע שנים?
158	צ' נשרי : ארבע שנים, ודאי. אהם, בשנה האחרונה, היו תמרונים. אני צריך הייתי
159	להיות גם כן, אה, בתמרונים, והיה בוץ, אה, ושם הלוא הייתה קדחת גם כן ב'
160	אז אני נחלשתי מאוד. ונפבר רצו לשלוח אותי לח', הביתה, אבל אחר כך שלחו
161	אותי לקפ' אה, לקוטא'יס, לגרוזיה.
162	א' בר־אדון : מממ.
163	צ' נשרי : ושם הייתי ושם, בבית חולים! ושם היה אוכל טוב ואוויר טוב, ואני הבראתי,
164	וצריך הייתי להישאר ולגמור את ה', ואחר כך השתחררתי. אם כן, הייתי עוד
165	שנה אחת, אה, מ' מלמד [הוגה שווא נח במ"ם] בכפר שלי, ואחר כך עליתי
166	ארצה.
167	א' בר־אדון : כמה יהודים היו בכפר הזה, שלך?
168	צ' נשרי : בכפר היו בערך 30 משפחות. ואנחנו המשפחה היחידה שעלתה ארצה. אף
169	אחד, היו אומרים ככה: "ממי אנחנו נחיה שם? מהערבים הפראים האלה?
170	צריך
171	הלוא ממישהו לחיות. מילא האורלובים" – שם המשפחה. "אלה הם רבוצ'יה [00: 15: 00]
172	מנצ'ים", כלומר, אנשי עבודה. "אז הם יסתדרו. אבל לנו אין מה לעשות שם".
173	ופכה באמת מ', אף אחד מהם לא זכה לעלות ארצה; חוץ מהמשפחה שלנו.
174	והמשפחה שלנו על, עלתה כולה [הלמ"ד במבטא רוסי כבד]. כל האחיות
175	והאחים ו', והגיסים. גיס אחד, בעצם. אז זהו, פה באתי ארצה.
176	א' בר־אדון : אז זה היה מתי? באלף תשע מאות, מתי באת?
177	צ' נשרי : = ארבע, אלף תשע מאות ארבע.

178	א' בר־אדון :	= אלף תשע מאות ארבע.
179	צ' נשרי :	= ב', בסתיו, אלף תשע מאות ארבע.
180	א' בר־אדון :	זאת אומרת, עם ניצני ה', העלייה השנייה.
181	צ' נשרי :	כן. זה נחשב עלייה שנייה, אבל היו כאן, פְּחָצִי שנה באו לפניי. אני מצאתי פה
182		כבר הרבה מאוד, אה, עולים. היו כאלה שבאו פְּחָצִי שנה לפניי או קצת יותר.
183		נו, באתי ארצה, ירדתי, פגשו אותי, כרגיל, אלה אה, שבאו לפניי, לא היה להם
184		מה לעשות היו הולכים לפגוש מי בא חדש. במקרה מצאתי אחד, אה, מאותו
185		הכפר, צ'רְנִיגוֹבְקָה, של בוגר. אז הוא אמר: "הו, אתה יודע? יש לך עבודה" –
186		להם לא הייתה עבודה. "ברֶאשׁוֹן לְצִיּוֹן", הוא אומר, "מבקשים אחד שיודע
187		לעשות עגלות. סע לרֶאשׁוֹן, תקבל עבודה". לְמַחְרָת, הלכתי לרֶאשׁוֹן, ובאמת
188		קיבלתי עבודה ל', היה זה כחודשיים. צריך היה לגמור בשביל מטולה, אה,
189		הברון, זה היה חייב להם עוד עגלות.
190	א' בר־אדון :	אהה.
191	צ' נשרי :	אז, אה, אבל אחרי זה נגמר, אין עבודה. שם עשיתי הכרה עם, עם אנשי
192		המקום, ואחד מהם אמר לי, "אין לך עבודה, בוא איתי לפתח תְּקוּוּהָ. שם,
193		אתה תמצא עבודה, היות ואתה אדם חרוץ, אז אין שאלה". אמרתי לו "אני
194		רוצה חקלאות", <מ>פני [מבליע את המ'] שהכוונה הייתה ל', ל', ללמוד
195		חקלאות, וְלִהְיֶינָה אֶת הַמְשַׁפְּחָה, אז הוא אמר "טוב, יש לי שם גיס. משפחת
196		גִּיסִין", אולי שמעת, בפתח תְּקוּוּהָ. "בוא". הלכנו, יחד איתו, הוא הביא אותי
197		למשפחת גיסין, ובאמת קיבלו אותי תִּיָּפֶף. וְ הַתְנַאִים היו אוכל, ודירה,
198		ועשרה פרנק לחודש. דמי כיס. אוכל היה בשפע. אה, דירה, נו! אה, אתה יודע
199		מה זה מרפסת?
200	א' בר־אדון :	[צוחק]
201	צ' נשרי :	אז מתחת למרפסת אצלם, היא הייתה גבוהה, היה מרתף. המרתף היה בערך
202		איזה מטר שמונים. אז שני שלישים הייתה שעורה. לשליש האחרון הייתה
203		<דירה>. [מצחקק]
204	א' בר־אדון :	[צוחק]
205	צ' נשרי :	אבל בינתיים, נודע להם שאני מומחה לעגלות. היו אומרים, "מה [משתהה
206		בהגיית המילה] זה? אנחנו נוסעים ליפו לתקן עגלות, ואתה יודע, תתחיל ל',
207		לעבוד במקצוע". היה הרבה אקליפטוס, ואני מהאקליפטוס עושה [טועה
208		בהגייה] כלים – היו נחוצים כלים – כלים אחרים שצריך היה הייתי ק', קניתי
209		מהחסכוניות שהיו לי ביפו. וכך התחלתי לעבוד במקצוע. הייתי 'בורז'ואה'.
210		[bourgeois. צרפתית: בורגני]
211	א' בר־אדון :	אהה.
212	צ' נשרי :	אתה מבין? היה לי צריך משלי ו', פְּמוֹבּוֹן, יש הרבה מה לספר, איזה
213		הרפתקאות היו בכל המובנים, אבל זה יֶאָרֶךְ. הרבה. וכך עבדתי עד אלף תשע
214		מאות שבע. הגימנסיה נוסדה ביפו, בשש [1906]. וְאֵנִי... בּוֹרְצִיּוֹב, כנכס

בשותפות עם הדוקטור מִיטְמָן [יהודה לייב מטמון] לגימנסיה. היה	215
נחוץ להם מורה להתעמלות. ובוגר, היות והוא הכיר אותי, הייתי >במובן	216 [00: 20: 00]
ידוע< התלמיד שלו, אז, אה, וי, ידע שהייתי חייל, אז הוא החליט, אין יותר	217
טוב ממני להיות מורה להתעמלות בגימנסיה. בא בהצעה, קיבלתי מכתב,	218
"בוא, תהיה לנו מורה". באותו הזמן בא אח שלי מרוסיה, בעל משפחה,	219
באותו המקצוע. איזה ח', שישה, שבעה יל', שישה ילדים. אז מה הוא יעשה?	220
מסרתי לו את בית המלאכה. אני חשבתי קודם ללכת לגליל, אבל היות	221
ומציעים לי בגימנסיה, אלך. באתי ואמרתי להם, "אתם חושבים שחייל זה	222
מספיק להיות מורה להתעמלות. אני אומר לכם שזה... עד כמה שאני יודע,	223
מורה להתעמלות צריך לדעת יותר מזה. ולכן ככה, אני, חצי שנה, מסכים	224
ללמד, בתנאי שאחר כך תיתנו לי לנסוע לחוץ לארץ, ללמוד את המקצוע	225
מִמְשִׁי. הם הסכימו. וככה, עד הפסח לימדתי. בִּפְסַח, בחול המועד פסח,	226
שמעת על ת', על החגיגות העממיות בְּרָחוֹבוֹת?	227
א' בר־אדון: חגיגות?	228
העממיות, בְּרָחוֹבוֹת, שהתחילו באלף תשע מאות שמונה ונמשכו עד המלחמה	229 צ' נשרי:
העולמית. לא שמעת.	230
א' בר־אדון: לא. אתה לא יודע? [צוחק]	231
צ' נשרי: כן. טוב, זה, זה,	232
א' בר־אדון: =ספר על החגיגות.	233
צ' נשרי: כן. זה, זה היה, אתה מבין, ה', האלימפיאדה [אולימפיאדה] של אז, או	234
המכבייה. באו מכל ארץ ישראל – אומנם לא היו הרבה – אבל באו, מי ברכב,	235
מי ברגל. באו והתאספו, אה, אני חושב למעלה מאלף איש, והייתה תהלוכה	236
עם דגל ציוני, והייתה התקררות, אומנם פרימיטיבית מאוד, בריצה,	237
ובהיאבקות – זה הראשונה, אני מדבר. אבל זה עשה רושם על הערבים,	238
שבדרך כלל התייחסו בבוז אל היהודים; הנישוב היה אז ירוד מאוד. ראו שיש	239
יהודים, שהם רצים, ושהם מתאבקים. כן. ואחר כך, אחר הפסח נסעתי באמת	240
לחוץ לארץ, נסעתי לבָּרְן. נרשמתי שם, אה, בְּאוּניברסיטה לקורס אה,	241
להתעמלות. היו שתי אגודות שאחת התעמלה בְּשָׁנִי וּבְרִבְעִי, והשנייה בְּשָׁלִישִׁי	242
ובְּחֲמִישִׁי. [צוחק] אז, אז אני נרשמתי בְּשִׁתִּיהָן. כדי שכל ערב תהיה לי עבודה.	243
וּבָּיֹום הראשון היה טיול פה, וטיול שם. אז שבוע אחד הייתי הולך באגודה	244
הזו, וּבְשָׁבוֹעַ שְׁנִי,	245
א' בר־אדון: = [צוחק]	246
צ' נשרי: עם איזה תירוץ, הייתי הולך עם האגודה השנייה. אחר כך, אה, כשגמרתי את	247
הסמסטר באוניברסיטה, היה קורס להשתלמות למורי התעמלות, בציריך. זה	248
היה בְּבָרְן. בציריך, קורס להשתלמות, חודש ימים, אני נרשמתי, קיבלו אותי,	249
וזה היה כבר, אתה מבין, בין מורי התעמלות, היה כבר דרגה לפי המושגים של	250
אז; עכשיו זה, קְמוּבֹן, אה, גם שם ההתעמלות לא הייתה, אה, כל כך בדרגה	251

גבוהה, אבל זה היה המקסימום. ובכן, גמרתי את הקורס, קיבלתי >תעודה	252
טובה>, אחר כך נסעתי עוד לגרמניה, כדי לראות את ההתעמלות הגרמנית	253
בְּמִקְרָה [הוגה את המ"ם בשווא נח], שם הייתי אצ", בַּ-, עם <אנשי> בר	254
כוכבא [אגודת הספורט היהודית], משם נסעתי לווינה, גַם כן אצל אגודות,	255
אה, יהודיות; וביקרתי אצל האגודות הנוצריות. וחזרתי הביתה, אם כן,	256
וחשבתי שאני, יש לי כבר הַרְשֹׁת [מבטא את הרי"ש בשווא נח], אה, להיות	257
מורה להתעמלות. כך לימדתי שלוש, שלוש שנים, עד אֲחֵת עשרה [1911]. אני	258
ידעתי שיש התעמלות שוודית. ואני חשבתי,	259
וּבְצֶדֶק: מורה להתעמלות, שיודע רק התעמלות גרמנית, זה לא מספיק. אם יש	[00: 25: 00] 260
שתי שיטות, הוא צריך לראות גם, את השיטה השנייה, כדי אחר כֵךְ לראות	261
מה יותר טוב, אה, אם לבחור מזה או מזה, קוֹנְלוֹמֶרְט או מה. אז החלטתי,	262
אני צריך לנסוע לִי, לשוודיה. חזרתי עוד פעם לְפָרֶן, לעוד קִי, קורס אחד לִי,	263
להמשיך באותו הַסִּידָר [הַסִּדָר], באגודות וּבְאוּניברסיטה, מפני שֶׁ־, משם	264
חשבתי לנסוע לשוודיה. פגשתי שם מורה אחד להתעמלות, ש־ שסיפרתי לו	265
שאני רוצה לנסוע לְשוּודיה. אז הוא אומר לי, "שמע לי, אם אתה רוצה ללמוד	266
את ההתעמלות השוודית, תיסע לְדִנְמַרְק. מפני שה־, השוודים הם חסידים של	267
הַ'רְבֵּה', של לינג [פֶּר הנריק לינג], ואינם רוצים לשנות, זה אצלם קדוש. אבל	268
הדנים קיבלו את ההתעמלות השוודית, והכניסו שכלולים, והוסיפו מְשֻׁלָּהם;	269
ההתעמלות העממית שלהם. ולכן, לְדִנְמַרְק". שמעתי בקולו, קיבלתי את	270
הכתובת של האינספקטור לענייני התעמלות בְּדִנְמַרְק, קִנְדִּסְוֶן, ששמעת אולי.	271
ו־ קיבלתי תשובה, שֶׁבְּסִידָר [בסדר], שאני אבוא, ש־ זה הקורס מתחיל ביום	272
זה וזה אבל אתה תבוא קודם, אם אפשר, כדי ללמוד את השפה. ובכן נסעתי,	273
באמת באתי, זה עשרה, שנים עשר יום, לפני זה ופֶה זה מעניין, באתי בְּכוּוּנה,	274
נתתי הכתובת של, אה, ראש הציונים שם, אחד דוקטור פרנקל. אה, והכתובת	275
של קִנְדִּסְוֶן. לאן אלך קודם? אלך כמובן לפרנקל, נכון? ואני בא [לא ברור],	276
מוצא על הדלת פתקה בידיש, <<"... .."> [מצטט את הכתוב בפתק].	277
מממ. א' בר־אדון:	278
הוא כנראה <מְרָצָה> [לא ברור] לאיזה שנורר או משהו, למה לו ההצהרה	צ' נשרי: 279
הזאת. הלכתי אל קִנְדִּסְוֶן, פוֹתְחָה לי הבת את הדלת, והוא לא <>פֶּר	280
אַיִסְטְוֶן. [יידיש] "אבא מחכה לך, אתה אורלוב?" "כן". "אבא מחכה לך".	281
באתי, נכנסתי, ושִׁמַח מאוד, דיברנו גרמנית, לא ידעתי מילה אחרת. אחר כֵךְ	282
אוֹמֵר, "חכה רגע". נכנס לחדר השני, יצא משם עם תנ"ך. ואומר, "יתשמע אם	283
אני קורא נכון". פָּתַח: "בראשית ברא אלוהים את השמיים ואת הארץ".	284
[מטעים וקורא לאט כל במילה.] הוא היה גאולוג,	285
מממ. א' בר־אדון:	286
ולמד עברית. אז הוא אה, שמח מאוד שיש אחד. בקיצור, הוא טיפל בי כמו עם	צ' נשרי: 287
בן. הוא שלח אותי, קודם לנוח; אני כל הלילה לא ישנתי, אז הוא שלח וישנתי	288

שמה, לא תאמין, יותר ממעת לעת ישנתי. אני התעוררתי אז זה כאילו עכשיו	289
שכבתי. אמרו לי: "אתה עוד מאתמול פה". אחר כך הוא שלח אותי ליהוי	290
קְוֹלָה' קוראים הם. בית ספר, אה, להשתלמות. שלח אותי שאָלמד שם את	291
השפה. באתי שם, שם, אירחו אותי יפה, נתנו לי ספרים, מילון, וזה. ואני	292
ישבתי ולמדתי. זה היה תלוי, אתה מבין, כל הנסיעה הייתה תלוי אם אני	293
אדע, משהו בדנית, אם אבין או לא. נו, והייתי גם קצת צעיר יותר. אגיד לך,	294
מותר לי גם ל', להתפאר קצת.	295
א' בראדון: = [צוחק]	296
צ' נשרי: כעבור אלה עשרה, שנים עשר יום, אה, קראתי וה', הבינותי. שמעתי הרצאה	297
ראשונה,	298
שואל אותי המרצה, "הבינות מה שאמרתי?" אמרתי "כן", ומסרתי לו את	299
תוכן ההרצאה. אז, אה, בסדר. אחר כך היה קורס, אה, של אה, מורים	300
להתעמלות, חודש ימים, השתתפתי בקורס, וקיבלתי ממנו, מקנודסון, תעודה,	301
וחזרתי הביתה, עוד פעם דרך ברלין. באתי הביתה, אם כן, פה הייתי כבר, אה,	302
יו, עוד יותר בטוח. אחרי שלמדתי השיטה השוודית, ראיתי, גם משיחות עם	303
קנודסון, שיש בכל זאת דברים בשיטה הגרמנית, שהם אינם מטפלים בזה, אבל	304
זה כדאי. למשל, מקבילים זה אצלם <> << [מילה בשפה זרה]. אבל הוא	305
אומר, יש במקבילים תרגילים מאוד מועילים, ואפשר להכניס, אני הלכתי	306
בדרך זו. לא קונגלומרט, כי אם בחרתי דברים שיכולים להשתלב, שיצא מזה	307
פחות או יותר שלימות. אבל היסוד [הוגה את הי' בלא דגש] נשאר בכל זאת,	308
השיטה ה', הדנית. זה כל הזמן, מפני שהיא הייתה רציונלית. לא לימדו סתם	309
תרגיל, כי אם כל תרגיל צריך היה לדעת מה היא ההשפעה שלו. מה התועלת	310
שבה. <אולי> ו', ואני את התרגילים הגרמניים הכנסתי גם כן בצורה כזו, ש-	311
לא סתם מה, כי אם מה זה מועיל, ואיפה מקומו בשיעור. ובכן, זה באחת	312
עשרה [1911]. ו' אחר כך באה המלחמה העולמית הראשונה, שנתיים עוד היו	313
לימודים. ואחר כך גירשו את הגימנסיה מִשָּׁ, לכאן, לְשִׁפְיָה, על יד זיכרון	314
יעקב. שא',	315
א' בראדון: = באלף תשע מאות ושש עשרה.	316
צ' נשרי: הא?	317
א' בראדון: מתי? באלף תשע מאות שש עשרה? באיזו שנה?	318
צ' נשרי: = באלף תשע מאות שש.	319
א' בראדון: = שש... שש עשרה.	320
צ' נשרי: אה, זה לא, זה היה כבר שבע [1907]. זה היה בַּפֶּסח.	321
א' בראדון: לא, אתה מדבר על המלחמה.	322
צ' נשרי: המלחמה התחילה בארבע עשרה. [1914]	323
א' בראדון: ארבע עשרה.	324
צ' נשרי: אז שנתיים.	325

אז זה אלף תשע מאות שש עשרה.	א' בר־אדון :	326
שש עשרה, אבל ה', גירשו אותנו בשבע עשרה,	צ' נשרי :	327
=שבע עשרה.	א' בר־אדון :	328
בפֿסח. אם כן, שם כבר אי אפשר היה, אבל היו שמה הרבה מהגרים שגירשו	צ' נשרי :	329
מפה. והיה ועד הגירה; בראשו עמד דוקטור לופֿה ידוע, הלל יופה. אז הוא		330
הכניס אותי לוועד, ועשה אותי למזכיר של... לטפל במהגרים. אם כן, אה,		331
ככה אחר כך חזרנו ל', בשמוֿנה עשרה חזרנו לתל אביב, והגימנסיה גִם כן, היו		332
לה נדודים, כשחזרה לא נתנו לה את הבניין שלה <כי>, פֿנווה צדק היה שם		333
בית ספר של 'אליאנס'; ככה ש' היה הלימודים, לא היו מסודרים. אבל סוף		334
סוף הסתדרו העניינים, והתחילו [מכחכח בגרונו] ו' שמעתי בינתיים שאחרי		335
המלחמה העולמית התחילו באירופה הרבה חידושים.		336
מממ.	א' בר־אדון :	337
אני הייתי... אני הייתי עד אז פה בֿיהודה, המורה היחיד. ו' היו לי ה', באלף	צ' נשרי :	338
תשע מאות שתיים עשרה, כשחזרתי מ', מֿחוץ לארץ, היו שיעורי השתלמות		339
בזיכרון יעקב, שהמנוח אֶהרן אֶהרנסון ממרכז המורים, סידר. ביו, אה,		340
שבעיקר היה בוטניקה, שאהרנסון היה מומחה לזה. אבל היו גם מקצועות,		341
אה, שקראו להם 'הכשרות'. שהמורים לגמרי לא היו בֿקיאים בזה. זהו ציור,		342
זמרה, אה, התעמלות, וגם פיזיקה, גם כן, היו מהמקצועות המורים לא ידעו.		343
לכן הזמין ארבעה מורים מהגימנסיה. אה, היה מורה אחד, קֶרְצֶ'בֶּסְקִי,		344
לזמרה, אֶלְדֶּמֶ,		345
אִיזֶנְשְׁטֵיין – ציור, ואותי להתעמלות. ו' אנחנו, <עם> אלה שגמרו שם,	[00: 35: 00]	346
המורים הצעירים, אחר כך התפזרו במושבות, והנהיגו התעמלות בֿ בתי הספר		347
וב', אַג... יסדו אגודות מלכבי וכן הלאה. כעבור, אה, כִּמָּה שנים אֶחָרִי		348
המלחמה, מה, היות וְנִסְפּוּ [נוספו] עוד שני מורים פה, אלדמע, אה, סליחה,		349
אלמגור אחד, אם שמעת. אה, אלוף, ודאי שמעת, יהושע אלוף. אז אני		350
אמרתי: "חבר'ה, בואו ניסע לחוץ לארץ ללמוד. מה שאנחנו יודעים עכשיו זה		351
טוב, אבל עכשיו אומרים, יש חידושים רבים". וכך יצאנו ו>עשינו< מאַרְבַּע,		352
יצאנו שלושתנו, באנו לפריז, שם הייתה אולימפיאדה, השמינית. היינו		353
באולימפיאדה חודש ימים; אחר כך נסענו לֶדְנֶמַרְק. כמובן, קֶנְדִּיקְסֶן קיבל		354
אותנו בֿ סבר פנים יפות, למדנו בקורס חודשי עוד הפעם, ואחר כך, אה,		355
אלמגור ניסה לשנה, היה שם בית ספר למורים מיוחד, << >>. נשאר לשנה,		356
אלמגור גִם כן נשאר בקורס אחר, ו' באופן כזה, אנחנו קשרנו עם דְנֶמַרְק, אה,		357
רכשנו משם את הידע הדרוש. אַגב, עוד אחד מפתח תְּקוּוּהָ, לפני המלחמה		358
העולמית עוד, היות ו' נוסדה שם אגודת מכבי, אז אחד שהיה שמה מְעַמֵּל,		359
ממשפחת סְלוֹר, גם כן משפחה ידועה,		360
=סלור?	א' בר־אדון :	361
סלור, בנִימִין סלור, שהוא היה מעמל, הוא אמר שהוא רוצה ללמוד להיות	צ' נשרי :	362

מורה להתעמלות. אז אני, יעצתי לו לנסוע לִדְנֶמְרֶק; והוא באלף תשע מאות	363
שלוש עשרה נסע וגמר את הבית הספר הזה למורי התעמלות, וצריך היה	364
לחזור, ובינתיים פרצה המלחמה, לא יכול היה, הוא נשאר, ועד היום הזה;	365
והוא עזר לנו, לא יכול היה לחזור, הוא הסתבך, ואחר כך התחתן וּמִשְׁפַּחָה,	366
ילדים. אז, אה, אבל הוא היה הקונסול שלנו שם; כל שנה אָהָרִי עֶשְׂרִים	367
וְאַרְבַּע [1924]. כל שנה היה נוסע מורה או שניים מארץ ישראל, ללמוד שמה.	368
ובית הספר שם מִי, המקומות היו מצומצמים, לישָׁאֵלִי תמיד היה מקום.	369
ככה קִנְוֶדֶסְוֶן היה. בְּשְׁלוֹשִׁים וְשֵׁשׁ [1936] אנחנו הזמנו את קנודסון הנה. והוא	370
התארח אצלנו, וְהָיָה הראינו לו את הארץ. שלושים וְשֵׁשׁ, אז היו כבר מאורעות	371
פה, והיה [מילה לא ברורה] לא טוב. אבל, אה, לא הייתה ברירה; אם כן, אה,	372
בדרך כלל למדו למעלה מְאַרְבַּעִים מורים השתלמות שמה. אבל אחר כך	373
התחילו לנסוע לאנגליה, התחילו לנסוע לאמריקה, עכשיו בעיקר נוסעים	374
לאמריקה. אז זה הדבר, ואני לימדתי בגימנסיה, הגימנסיה בינתיים גדלה,	375
והיה זמן שהיו שמה... אה, למעלה מאלף תלמידים, ונתקבלו מורות, ומורים,	376
נו! ו־ לפני למעלה מעשרים שנה, יצאתי לפנסיה. זהו. זה ההיסטוריה. עכשיו,	377
בנוגע ל־, למקצוע, כשהתחלתי ללמד, הייתי צריך [מכחכח בגרונו] שפה. צריך	378
ללמד עברית, ולא	379
בגרמנית. ופה הייתה בעיה. בשפה העברית, מצאתי אולי, אה, אני יודע? אולי	[00: 40: 00] 380
חמש מילים, שהתאימו.	381
א' בר־אדון: הנביאים, לא התעמלו הרבה.	382
צ' נשרי: אני אומר לך, הנביאים אולי כן אבל ה־, הפרושים לא.	383
א' בר־אדון: = לא [צוחק],	384
צ' נשרי: = הפרושים לא. הצדוקים אולי גם כן. אבל מהורדוס הייתה הלוא התעמלו,	385
ההתייוונות – הלוא הם התנגדו לָזֶה. אני סיפֵר לך, סיפרתי לך [מתקן את	386
עצמו] אפילו קוריוז. היה משפחה, הו, אתה יודע, ה־, האבא של שרת,	387
א' בר־אדון: = כן.	388
צ' נשרי: שְׁרָתוֹק,	389
א' בר־אדון: = כן.	390
צ' נשרי: = זה האבא של...	391
א' בר־אדון: כן?	392
צ' נשרי: הזמין אותי פעם אליי [כך נשמע בהקלטה], הוא היה היסטוריון. היה יהודי	393
בעל, אה, תרבות. הזמין אותי פעם אליי לשיחה. הוא אמר, "שמע נא, אתה	394
מלמד התעמלות. בעצם הלוא זה גימנסטיקה; וגימנסטיקה הלוא זהו יוון".	395
א' בר־אדון: מממ.	396
צ' נשרי: "אתה אינך חושש מפני התייוונות?"	397
א' בר־אדון: [צוחק]	398
צ' נשרי: אני אמרתי לו שאני מלמד, אה, התעמלות, אה, מטעמי בריאות; שהילדים	399

יהיו חזקים, בריאים וחזקים, ושיהיו בעלי כושר פעולה גופנית, בכל המובנים,	400
בין במלאכה ובין להגנה. ואין לזה כל קשר עם, עם ההתייוונות, עם האלילות	401
וכן הלאה.	402
א' בר־אדון: = [צוחק]	403
כן, אז, אה, צריך הייתי מונחים, ואז התחלתי לִסֵּ, מפה ומשם. והתוצאות –	404
הנה שמה אתה רואה – פה למטה, הכחול הזה.	405
א' בר־אדון: "צבי נשרי, לְקַסִּיקוֹן מוֹנְחֵי הַחִינוּךְ הַגּוֹפְנִי". לא... לא ידעתי שְׁי,	406
צ' נשרי: = "מונחי החינוך הגופני".	407
א' בר־אדון: לא ידעתי שיש, אה, כך כל כך גדול!	408
צ' נשרי: = יש,	409
א' בר־אדון: = כך גדול ועב מאוד.	410
צ' נשרי: = [לא ברור. מדברים יחד]. יותר משבעת אלפים מונחים.	411
א' בר־אדון: יוצא מהכלל, מתי זה יצא?	412
צ' נשרי: אה, זה יצא לפני כמה חדשים [חודשים].	413
א' בר־אדון: הא.	414
צ' נשרי: החורף.	415
א' בר־אדון: לכן בכלל לא ידעתי על זה. הנה הספר כאן לִ פְּנֵי, "לְקַסִּיקוֹן",	416
צ' נשרי: = אני [לא ברור. מדברים יחד],	417
א' בר־אדון: "מונחי החינוך הגופני, צבי נשרי, תל אביב, תי"ו שי"ן למ"ד אלי"ף. כל	418
הזכויות שמורות למחבר, נדפס בישראל, תשרי תי"ו שי"ן למ"ד אלי"ף,	419
אוקטובר אלף תשע מאות שבעים. פרי עמל חיי זה הנני מקדיש לזכר בני דוד,	420
אדוניי ייקום דמו [הי"ד], שנפל בהגנה על המולדת בהרי ירושלים, יי אלול	421
תר-צ"ו" [מבטא כל הברה בנפרד ומדגיש את ההברה צ"ו], זאת אומרת,	422
בשלושים ושש! "ולזכר בני שמשון, שנפל בִּ, בְּעִמְלוֹ, בְּעִמְלוֹ [מתקן את עצמו]	423
בבנין המולדת בבית לחם הגלילית, י"א אדר, תי"ו שי"ן כ"ף דל"ת". אָה,	424
זאת אומרת, לפני אה, שבע שנים!	425
צ' נשרי: = לא, זה... [מדבר בשקט].	426
א' בר־אדון: = תי"ו שי"ן כ"ף דל"ת.	427
צ' נשרי: מממ?	428
א' בר־אדון: תי"ו שי"ן כ"ף דל"ת. עכשיו אנחנו בתי"ו שי"ן למ"ד אלי"ף, אז לפני שבע	429
שנים בסך הכול. מממ. זה, זה מעניין.	430
צ' נשרי: ל"ב. כן, שש שנים, שש שנים [מדבר בשקט].	431
א' בר־אדון: [נשמע שקט לכמה שניות] שש, שש, שש. שנים. [ממשיך לקרוא מהלקסיקון]: "ר־	432
שימת ה־ משתתפים בדיוני ה־ ועדה למונחי החינוך הגופני של האקדמיה	433
ללשון העברית, בלשנים, מטעם האקדמיה ללשון העברית, דוד שמעוני וי	434
פרץ, זיכרוןם לברכה, וי, אה, שבטיאל ייבדל לחיים ארוכים. מזכירים:	435
דוקטור גְּלִי אֵיתוֹ, ראובן סָפֹן, ד' פְּלֶס, גִּימַ"ל הַגְּמֹן [בלקסיקון עצמו נכתב:	436

הנימן], ש' סומך, צבי עמיר ונורית רייך. חברי הוועדה, יי אלוף, מי בניהו, עי	437
גיל, ז' סגל, צבי נשרי ורשי שיי"ק" [בלקסיקון נכתב: שיק]. ו' כן הלאה, אחר	438
כך רשימת המונחים ל' מקצועות השונים. אחר כך "רשימת צוות המשתתפים	439
בעריכה... [כמה שניות שקט] מר יהושע אלוף, ביקורת הערכים, מר בני, מאיר	440
בניהו ועמנואל גיל, ניפוי הערכים, [קורא במהירות] הרחקת הבלתי הכרחיים.	[00: 45: 00] 441
מר מאיר בניהו, ניקוד המונחים והגהה סופית, מר חיים קלר, ביקורת	442
הניקוד, ד"ר מתתיהו קרן, עריכת המונחים הלועזיים – אנגלית, גרמנית –	443
ומילוי מונחים אנגליים ח-סי-רים". [מטעים כל הברה בנפרד]	444
[הפסקה]	445
יפה. אָה, אֵיזה קשר יש ל' מילון הזה, ל' אקדמיה? הוא יצא על ידך, לא על ידי	א' בר־אדון: 446
האקדמיה, כן?	447
אה, <לא> כך. את המונחים צריך היה לאשר, אז האקדמיה, אה, סידרה	צ' נשרי: 448
ועדה, והוועדה, לוועדה הזאת אני מגיש, הייתי מגיש להם רשימות של	449
מונחים. והיו דנים, מאשרים [נשמע: *מְאַשְׁרִים], מתווכחים, מציעים	450
שינויים, וכן הלאה. רק המונחים. אבל, הלְקְסִיקוֹן, יש ב[לא ברור], לכל מונח	451
יש גם הסברה. אם כן, זה כְּמוֹבּוֹן, הוועדה בָּזָה לא טיפלה, זה ה', הייתי צריך	452
אני לסדר.	453
אהה [הפסקה]. ו' אדון נשרי רשם, "לְמִזְכִּירוֹת, לְמִזְכִּירוֹת מטעם האקדמיה,	א' בר־אדון: 454
ובראשה הדוקטור עֲלֵי אִיתוֹן, שהקדיש הרבה מזמנו, וסייע במיטב ידיעותיו	455
לעיצוב החומר העיקרי שבלקסיקון, לְבַלְשָׁנִים, חברי הוועדה",	456
= רגע <רגע>, לא שמעתי, מה?	צ' נשרי: 457
= אני קורא [מגביר את קולו], כאן,	א' בר־אדון: 458
= אהה [צוחק]	צ' נשרי: 459
"ל', לבלשנים, לחברי הוועדה ולמומחים למקצועות השונים שעזרו בקביעת	א' בר־אדון: 460
המונחים – תודתי העמוקה בעד עמלם, כולם יבואו על הברכה. ילדיי, בְּנֵי,	461
בנותיי ו' חתניי אה, קיימו מצוות כיבוד אב בסייעם לי, מי בעצה ומי בפועל ב'	462
בשלבים השונים של ההדפסה, בייחוד טרח הרבה חתני, אברהם הַבְּרוֹן", כך	463
שמו? אברהם הַבְּרוֹן, או הַבְּרוֹן?	464
הַבְּרוֹן, הַבְּרוֹן.	צ' נשרי: 465
הַבְּרוֹן, "אברהם הַבְּרוֹן בְּ תִיקוֹנִים וּבְ הַגְהוֹת של המונחים הלועזיים. חֲבֵרַת	א' בר־אדון: 466
קיבוץ בארי, גיין מילס, עזרה על יד בתי רָנָה נחתני אברהם בהדפסת חלק	467
המפתח האנגלי, על פי הכרטסת שהוכנה על ידי הדוקטור קרן. נהרי, [מתקן	468
עצמו:] והנְלִי מודה לה על טרחתה הרבה. בְּבִיקוֹרַת רוב המונחים באנגלית	469
טרחת הרבה בתי מרים, השלימה המלאכה בתי ישראלה, יישר כוחו. ואחרון	470
אחרון, מְדוֹר הפרסומים של מכון וינגייט [הוגה: V], <תודתי לו על> שקיבל	471
על עצמו הפצת הספר, מה שמוזיל בהרבה את מחירו ומקל על ר' כישתו". יפה	472
מאוד. יפה מאוד. יישר כוחך, מר אה, נשרי.	473

	מממ?	צ' נשרי :	474
	יישר כוחך, עבודה עצומה. זהו ספר עב הכרס מחזיק 700, 700,	א' בר־אדון :	475
	= [מדבר בשקט],	צ' נשרי :	476
	אה, 50 עמוד בקירוב. יפה מאוד. יפה מאוד.	א' בר־אדון :	477
	[הפסקה]		478
	מה זה?	א' בר־אדון :	479
	זוהי יצירה.	צ' נשרי :	480
	הו, "שיר הלל ללֶקסיקון. למוֹנְחֵי החינּוֹךְ הגופני. זה האוצר לְעִיּוֹן נוצר; יעזור	א' בר־אדון :	481
	בְּצֵר לְמוֹנַח מִיֶּצֶר. וזה גמולי על עמלי, טרחת יומי וגם לילי, וגם אושרי אם לא		482
	עושרי, אומר המחבר [מבטא מ"ם לא דגושה], צבי נשרי". אולי תקרא אתה		483
	עכשיו.		484
	[צוחק]	צ' נשרי :	485
	= קרא אתה. קרא, קרא אתה!	א' בר־אדון :	486
	= למה? [צוחק]	צ' נשרי :	487
	הא, נשמע, נשמע את השיר מפיך.	א' בר־אדון :	488
	[מכחכת בגרונו] "שיר",	צ' נשרי :	489
	כן.	א' בר־אדון :	490
	[מכחכת בגרונו] "שיר הלל ללֶקסיקון למוֹנְחֵי החינּוֹךְ הגופני. זה האוצר לעיון	צ' נשרי :	491
	נוצר; יעזור בְּצֵר, לְמוֹנַח מִיֶּצֶר. וזה גמולי, על עמלי, טרחת יומי וגם לילי; וגם		492
	אושרי אם לא עושרי, אומר המחבר [מבטא מ"ם לא דגושה], צבי נשרי".		493
	הה... יפה מאוד.	א' בר־אדון :	494
	= [צוחק] אבל זה,	צ' נשרי :	495
	= יפה מאוד.	א' בר־אדון :	496
	זה בתור תעמולה אני שולח, יש לנו ביטאון משלנו, מורי החינּוֹךְ הגופני. אז יש	צ' נשרי :	497
	לנו, פעם בחודשיים יוצא ביטאון רציני כך, מדעי,		498
	אהה.	א' בר־אדון :	499
	ופעם בחודשיים, אה, איגרת. שֶׁ ככה חברים מתבטאים ומ', הודעות וכן	צ' נשרי :	500
	הלאה.		501
	אז שמה ידפיסו את זה. [00: 50: 00]		502
	יפה מאוד. עכשיו, מר נשרי, אמור לי, כשבאת לארץ, אתה הגעת אם כן באלף	א' בר־אדון :	503
	תשע מאות ו־שבע, כן?		504
	אַרבע.	צ' נשרי :	505
	באלף תשע מאות אַרבע, סליחה. אָה... האם ידעת כבר אז לדבר עברית?	א' בר־אדון :	506
	[מכחכת בגרונו] עברית למדתי עוד בחוץ לארץ. והיינו מנסים לדבר, אבל	צ' נשרי :	507
	הדיבור בחוץ לארץ היה, אה, איך לומר? רזה מאוד.		508
	כן.	א' בר־אדון :	509
	חסרו לנו קְמוֹבֵן על צֶעַר על כל שעל וצעד היה חסר, אה, מילה. לא ידענו איך	צ' נשרי :	510

אומרים זה, <ו>צריך היה לחשוב. אז לא היה דיבור שוטף. אה, אבל בכל	511
[מבטא את הביי"ת בשווא נח] זאת דיברנו. כשבאתי ארצה, אם כן, אה, היה לי	512
קל, אה, ל', יותר, ל', לרכוש [!] את הדיבור. אה, לקרוא ולכתוב אין שאלה,	513
ידעתי עוד מחוץ לארץ. אבל הדיבור אה, פה, וההברה הספרדית, רכשתי מהר.	514
שם הלוא דיברנו בהברה,	515
א' בר־אדון: =האשכנזית.	516
האשכנזית. ובכן, רכשתי. ר' קָמובן, במשך הזמן, אה, משתכללים, לומדים	517
קצת, בייחוד לרגלי העבודה הזאת, ויחד עם, בוועדה ל', ה' של האקדמיה,	518
שָׁמָּה ישבו אנשים כמו שמעוני, ר' פרץ עליו השלום, והאחרון שבטיאל,	519
אנשים מלומד<ים>.	520
א' בר־אדון: =טוב, זה היה יותר מאוחר; עכשיו, בימים ה' ראשונים, כשבאת ל', ל' ראשון	521
לציון ול' פתח תְּקוּוּהָ, שם דיברו יידיש או עברית?	522
צ' נשרי: [מכחכח בגרונו]	523
א' בר־אדון: עם האיכרים. איך דיברת עם האיכרים?	524
צ' נשרי: אני אומר לך, ה', א', אנשי המקום בפתח תְּקוּוּהָ דיברו יידיש. מעטים מאוד	525
דיברו עברית. למשל משפחת ג'יסין אה, דיברו עברית. הפועלים ביניהם	526
השתדלו לדבר עברית.	527
א' בר־אדון: פועלי העלייה השנייה?	528
צ' נשרי: העלייה השנייה. וכמובן שנמצאו גם בני המושבה, שהם למדו סוף סוף, ידעו	529
עברית; שגם כן, אה, התחברו, למורת רוחם של ההורים. שלא רצו שיתחברו	530
עם העלייה, עם אה, אנשי העלייה. מפני [מבליע את המ"ם] שאנשי העלייה לא	531
<היה אדוקים>.	532
א' בר־אדון: אהה.	533
צ' נשרי: פתח תקווה לא הייתה מאוד אדוקה. אה, פתח תקווה, אה... לא, לא היית	534
רואה מה שאתה רואה עכשיו, שתעבור עגלה או אוטובוס או מה. צריך ללכת,	535
אם הייתה מטפחת, הייתה צריכה להיות קשורה לצוואר.	536
א' בר־אדון: בשבת, כמובן.	537
צ' נשרי: בשבת, כן. לט',	538
א' בר־אדון: וּמָה היה המצב בראשון לציון?	539
צ' נשרי: בראשון לציון, אה, שם הייתה אינטליגנציה, דיברו צרפתית. קָמובן שהיו	540
כאלה שדיברו גם עברית, אבל השפה הרשמית, הלוא היו מתלוצצים [הוגה	541
את הצ' הראשונה בשווא נח] ואומרים שפריז היא ראשון קטנה.	542
א' בר־אדון: אהה [צוחק].	543
צ' נשרי: כך היו [צוחק].	544
א' בר־אדון: אז מה זה, גם האיכרים דיברו צרפתית, או רק בני [מטעים את המילה 'בני']	545
האיכרים?	546
צ' נשרי: אה, כול', כולם, אלה שלמדו בבית הספר אין שאלה, הצרפתית הייתה שפ',	547

שפה העיקרית; העברית הייתה, אה, הלוא גם את המדעים לימדו בעצם	548
בצרפתית. כמו שבס', בבית ספר 'עזרה' למדו בגרמנית. אבל אפשר לומר	549
שכשאני באתי, היה שם כבר הדוקטור מיטמן.	550
אי' בראדון: איפה, בראשון לציון?	551
צ' נשרי: = זה שישד את הגימנסיה.	552
אי' בראדון: כן.	553
צ' נשרי: הוא היה שם בתור מורה בבית ספר העממי.	554
אי' בראדון: בראשון לציון?	555
צ' נשרי: ראשון, כן, מנהל בית ספר. והוא כבר, אה, הנהיג קמובן יותר, אה, עברית. אני	556
זוכר שאני צריך הייתי פעם, בשבת, ללכת להזמין אותו לבית העם, לקרוא	557 [00: 55: 00]
הרצאה. היות ואני הייתי אז, רק עכשיו ירדתי מהאונייה, אז אני כל הדרך	558
שיננתי לי את המשפטים, שאני צריך לומר לו בעברית, להזמין אותו לבוא	559
להרצאה.	560
אי' בראדון: = את דוקטור מיטמן.	561
צ' נשרי: דוקטור מיטמן, כן. אבל ראשון, אם כן, היו כאלה שידעו עברית, היו גם	562
כאלה, לוי, לוי <לואומיים> [לואומיים], אבל על פי רוב היו שמה אוגנדיסטים.	563
אתה יודע מה זה אוגנדיסטים?	564
אי' בראדון: = כן, ודאי. איפה, בראשון?	565
צ' נשרי: בראשון. גם בפתח תקווה היו מעט אוגנדיסטים; אבל, אה, בעיקר בראשון	566
היו הרבה.	567
אי' בראדון: אָה... איך, איך התחלת, ללמד אה, התעמלות בעברית?	568
צ' נשרי: מ', מה <שייך> איך התחלתי? אה, הייתי אומר להם, והתלמידים הלוא ידעו	569
עברית. בשבילי היה זה סימן: אם הייתי, הילדים הבינו, אז סימן שה', המונח,	570
אי' בראדון: = שלום, שלום. [מברך אישה שנכנסת למקום]	571
צ' נשרי: שלום. סימן שהמונח הוא, פחות או יותר מתאים. זה היה בשבילי מבחן.	572
אי' בראדון: אהה.	573
צ' נשרי: אתה מבין, אם אני אומר להם,	574
אי' בראדון: = אולי את רוצה לשבת?	575
אישה שנוכחת במקום: לא, לא.	576
צ' נשרי: לא, לא, היא ת', היא קצת מרגישה לא טוב. [דפיקות חזקות ברקע]	577
אי' בראדון: הו, אני מצטער.	578
צ' נשרי: כן, נו, אתה תחתוך ודאי, תמצא <מה לא...> [לא נשמע היטב]	579
אי' בראדון: לא, אל תדאג. אה... ה' ילדים, כשבאת לגימנסיה, הילדים, ב', בת כמה הייתה	580
הגימנסיה כשאתה התחלת?	581
צ' נשרי: = [לא נשמע]	582
אי' בראדון: = אתה התחלת בגימנסיה באלף תשע מאות,	583
צ' נשרי: = כן,	584

	א' בר־אדון : =ר,	585
	צ' נשרי : =שבע.	586
	א' בר־אדון : שבע. זאת אומרת, שנה אחרי שהתחילה, באופן, אה, פורמלי. מי ניהל אותה	587
	אז? מִטְמֵן או אָה, בוג', בוגרצ'וב?	588
	צ' נשרי : אה, התחיל מִיטְמֵן. אבל אחר כֵּךְ הצטרף אליו, כעבור שנה, הצטרף אליו בוגר,	589
	דוקטור בוגר,	590
	א' בר־אדון : =כן.	591
	צ' נשרי : =בוגרצ'וב. אז הם שניהם ניהלו. אחר כֵּךְ, כשאני באתי, הצטרף אֵלֵיהֶם גם	592
	דוקטור מוסקונון.	593
	א' בר־אדון : =מוסינון.	594
	צ' נשרי : והייתה שלישייה.	595
	א' בר־אדון : אהה. עכשיו, אני מבין שיש אֵיזֶה מין קנאה קטנה בין, אה, מִטְמֵן לבין אה,	596
	בוגרצ'וב, מי באמת ייסד את הגימנסיה, האם הגימנסיה ש', האם בית הספר	597
	שִׁמְטֵן יסד, האם זה באמת הגימנסיה עצמה, או שזה היה רק משהו קטן,	598
	אה,	599
	צ' נשרי : =אני,	600
	א' בר־אדון : =שלו.	601
	צ' נשרי : =אני אומר לך, זה... 'בוליטיקה',	602
	א' בר־אדון : [צוחק]	603
	צ' נשרי : כמו שאומרים הערבים, פוליטיקה. אה, מיטמן, כשקרא לבית הספר שלו	604
	'גימנסיה'; התנגדו לָזֶה, פה היה בית ספר לְבָנוֹת. והיו שם מורים ותיקים,	605
	בעלי, אה, שם. אז, אה, הם לעגו לָזֶה, בתור גימנסיה. אה, התנגדו לזה. או היו	606
	אפילו כאלה, למשל, גור, גרזובסקי, לא רצה לשלוח, אה, את הילדים שלו	607
	בְּגִימְנַסְיָה. אז, אחר כך הוא כבר שלח. מה זה גימנסיה שְׁמִנְסִיָה? פתאום. ר	608
	הייתה צ', והיו, נמצאו, נמצאו בכל זאת מְאִילָה [מאלה], מהעולים החדשים,	609
	משפחת, אה, הלל, זה, מְרַדְכִי בן הלל הכהן,	610
	א' בר־אדון : אהה,	611
	צ' נשרי : ר' פיינברג, זה אבא של צילה פיינברג, ולבונטין ועוד כאלה, ש' הם שלחו את	612
	הילדים, אבל היו בסך הכול איזה שבעה עשר אה, ילד. לא יותר.	613
	א' בר־אדון : אצל מִטְמֵן כהן?	614
	צ' נשרי : אצל מִטְמֵן כהן. ובכן, אתה מבין, ש' אולי במידה ידועה, הם צדקו אלה	615
	שהתנגדו, ל', לעגו לגימנזיה. משום שבאמת הייתה התחלה מאוד מסובכת.	616
	וגם לא הייתה אמונה בְּקִיּוּם, שתתקיים. אבל אחר כֵּךְ, שבא דוקטור,	617
	בוגרצ'וב, והוא,	618
	היה לו כבר שם יותר סוליד, ואחר כֵּךְ, בייחוד שבא דוקטור מוסקונון והוא	[01:00:00] 619
	היה נואם מפורסם, ועסקן מפורסם, אז השלישייה הזאת, אה, הם כבר העלו	620
	את הפרסטיז'ה של הגימנזיה. <התחילו כבר> האֵימוֹן, יותר בְּיִכוּלָתָהּ. נו,	621

ואחר כך כש־ היה המחזור הראשון באלף תשע מאות שלוש עשרה ותלמידיו	622
נסע לחוץ לארץ, והתקבל שָׁמָּה, מהאוניברסיטאות, שהם שבעי רצון	623
מהתלמידים, אז כמובן, הגימנסיה כבר, יצאה לדרך המלך. <וב> אשר	624
להנהלה, אה, היות וְמיטמן היה המייסד, אז הוא היה, כְּמֻבֵּן, רוצה להיות ה־	625
הראשון בין, בין הראשונים. אה, מוֹסָנוֹן וּבֹגְרָצִיב, שהם <ידו>, שהם היו	626
הנוסעים העיקריים. מוֹסָנוֹן הוא בייחוד היה נוסע לחוץ לארץ, הוא היה	627
אוסף כסף, וכן הלאה. אז, אה, הייתה מלחמה <על> ההגמוניה.	628
א' בר־אדון : [צוחק]	629
אה, לאט, לאט הרחיקו את מִיטמן, ונשאר, בוגרצ'וב ומוסנון. ואחר כֵּךְ	630
הייתה, שאלה, מי יהיה, המנהל ומי יהיה סגן המנהל. בין מוֹסָן וּבֹגְרָצִיב.	631
אה, זה לא היה כל כך חלק,	632
א' בר־אדון : [צוחק]	633
= העניינים. אבל איכשהו עכשיו זה בוודאי בסדר.	634
א' בר־אדון : כן, עכשיו זה הסתדר. אני מתאר לי שהתלמידים, הייתה להם קרבה מיוחדת	635
אליך, בתורת המורה ל־ התעמלות. ו־ הם ודאי, אה, ודאי הייתה לך הזדמנות	636
להכיר אה, אותם. אה, אני מבין, שהתלמידים האלה גם יצרו, למשל את	637
הסלנג [מדגיש את המילה] העברי. ואני מתאר לי, שלך היה קשר יותר אֶליהם.	638
אתה זוכר את <ציטרין>?	639
צ' נשרי : מ־ זִיכְרוֹן?	640
א' בר־אדון : כן.	641
צ' נשרי : איזה שאלה.	642
א' בר־אדון : אני מבין שהוא היה, שהוא הצטיין, ביצירת הסלנג. אתה זוכר משהו?	643
צ' נשרי : דווקא על <ציטרין>. אני אומֵר לך, היחס שלי אל התלמידים היה קצת אחר	644
אולי מאשר המורים ל־, לְמִי, אה,	645
א' בר־אדון : =למדעים.	646
צ' נשרי : =למדעים.[מכחכח בגרונו] אני צריך לומר לך ש־ היחס של המורים, אנשי	647
המדע, אל המקצועות האלה, ההכשרות, זה היה, הם היו מביטים מלמעלה	648
[מבטא 'מְלִי' בשווא נח] למטה. שיעור זמרה, התעמלות, אני יודע, חקלאות,	649
זה, זה לא פיזיקה, וזה לא מתמטיקה, ולא תנ"ך, ולא דְקָדָק [דקדוק]. אתה	650
מבין. ו־ זה היה היחס. התלמידים... אה, התייחסו להתעמלות, התייחסו טוב.	651
למה? מפני [מבליע בהגייה את המ"ם] שכל אחד רצה להיות גיבור. אתה מבין?	652
חזק. הבטחתי להם, שהם יתפתחו. כמובן שהיה גם רמז לְהַגְנָה, אז >היה	653
הלוא>, היינו ביישוב פה מתי מספר, וה־ יחס של הערבים אלינו היה, אם	654
שמעת, "נִלְדָּה [הוגה ו' כבעברית] אֶל-מִית",	655
א' בר־אדון : מממ.	656
צ' נשרי : =אתה מ־,	657
א' בר־אדון : =בני המוות.	658

659	צ' נשרי :	כן. בני המוות, או בני המיתה. ו' לכן הילדים, רצו להיות חזקים. ולכן היה, ה'
660		אבל, כשאני הייתי אומר לאחד מהם, "אולי תלמדו להיות מורים
661		להתעמלות?" זה לא. אתה מבין? אינז'ינרים, רופאים, אה, עורכי דין, אבל
662		מורה להתעמלות. מורה להתעמלות בימים ההם, כמו כמובן גם זמרה, ו',
663		וציור, לא [הפרעה בהקלטה] הביטו ע', על,
664	א' בר־אדון :	=כן.
665	צ' נשרי :	=המקצועות.
666	א' בר־אדון :	מעניין, ש <> << היה האיש, ש' עזר ל', לך, כמורה להתעמלות
667	[01:05:00]	ולמורים האחרים, להיהפך בבית הספר לבנות כמורים, אה, רגילים. זה
668		מעניין.
669	צ' נשרי :	אבל איך היחס?
670	א' בר־אדון :	כן, איך היחס?
671	צ' נשרי :	אני אומר לך, בדרך כלל היה יחס... [הפרעה בהקלטה]
672	א' בר־אדון :	אה, אדון נשרי, אתה זוכר גם את אליעזר בן יהודה?
673	צ' נשרי :	את מה?
674	א' בר־אדון :	אליעזר בן יהודה?
675	צ' נשרי :	כן, אני זוכר מאוד ואני גם נפגשתי איתו כמה פעמים בקשר עם המונחים. אני,
676		כשהייתי מסופק, או הייתי פוגש אותו, הייתי שואל אותו. אבל אומר לך, לא
677		נעזרתי בו הרבה. אגיד לך דבר פשוט. אני צריך בהתעמלות לדעת, נאמר,
678		חלקי היד. חלקי הרגל. לא בתור רופא, ולא בתור אָנְטוֹם,
679	א' בר־אדון :	אהה.
680	צ' נשרי :	כי אם פשוט אני מניע, החלקים ש', ש', הוא לא יכול היה לומר לי בבירור.
681		היה מתחיל, אה, יש מ', אה, יש מלומדים אומרים ככה,
682	א' בר־אדון :	[צוחק]
683	צ' נשרי :	יש חכמים אומרים ככה. אבל, אה, אני צריך לדעת משהו. תראה, למשל.
684		הדבר הזה. אני חושב שגם אתה אינך יודע. איך קוראים לזה?
685	א' בר־אדון :	זה?
686	צ' נשרי :	את זה, החלק הזה של היד.
687	א' בר־אדון :	האמה?
688	צ' נשרי :	הא?
689	א' בר־אדון :	אמה?
690	צ' נשרי :	לא. אמה זה מפה עד הנה.
691	א' בר־אדון :	נכון.
692	צ' נשרי :	זה זרוע,
693	א' בר־אדון :	=כן.
694	צ' נשרי :	וזה אמה, אבל רק הזה.
695	א' בר־אדון :	אהה, רק החלק הזה.

צ' נשרי :	= רק החלק שאני מניע.	696
א' בר־אדון :	כן, היד? [צוחק]	697
צ' נשרי :	[צוחק] אתה מבין? ואני צריך לדעת אם זה ככה, ואם זה ככה, ואם זה ככה.	698
	נו, זה כף היד.	699
א' בר־אדון :	כן, זה ברור.	700
צ' נשרי :	זה גב היד.	701
א' בר־אדון :	אהה.	702
צ' נשרי :	וזה צד, כמובן. ר', וכל זה קוראים פי', [הפרעה בהקלטה]	703
א' בר־אדון :	= וכל זה פיסת היד.	704
צ' נשרי :	= פיסת היד. אתה מבין? [לא ברור. מדברים יחד, ופעמוני כנסייה נשמעים ברקע]	705
		706
א' בר־אדון :	אצלו לא יכולת ל[לא ברור], אצל בן יהודה.	707
צ' נשרי :	כן.	708
א' בר־אדון :	אשאל אותך שאלה אחרת, קצרה. אה, אומרים שבן יהודה הוא מחיה הלשון.	709
	מה דעתך?	710
צ' נשרי :	זה אין, על זה אי, אין שאלה, מי זה. מי זה אינו יודע. אתה שו', צריך לשמוע זה ממני?	711
		712
א' בר־אדון :	אני צריך לשמוע, כן.	713
צ' נשרי :	= כן?	714
א' בר־אדון :	= יש חושבים כך,	715
צ' נשרי :	= אין שאלה.	716
א' בר־אדון :	= ויש חושבים אחרת.	717
צ' נשרי :	אין שאלה. עכשיו איכ, אין [לא ברור]	718
		719